

SAMEN STERKER

OVER WONEN, WERKEN EN LEVEN
IN AARDBEVINGSGBIED

EENMALIGE UITGAVE VAN DE TOEKOMSTIGE GEMEENTE HET HOGELAND:
DE GEMEENTEN BEDUM, DE MARNE, WINSUM EN EEMSMOND.



INHOUD:

HANDIG OM TE WETEN

**MARIJKE VAN BEEK, BURGEMEESTER
VAN EEMSMOND**

HEEFT U EEN EIGEN BEDRIJF?

WAAR GEBEURT WAT IN DE REGIO?

HOE GA JE OM MET AARDBEVINGSSTRESS?

WAAR KAN IK TERECHT?

**ERICA VAN LENTE, BURGEMEESTER
VAN BEDUM**

VEILIGE EN MODERNE SCHOLEN IN BEDUM EN EEMSMOND

**RINUS MICHELS, BURGEMEESTER
VAN WINSUM**

WIE DOET WAT?

WINSUM BOUWT GASLOOS, DUURZAAM ÉN AARDBEVINGSBESTENDIG

**'T ZYLHOES IN SCHOUWERZIJL: EEN
DORPSHUIS MET EEN DUURZAAM DAK**

**KOOS WIERSMA, BURGEMEESTER
VAN DE MARNE**

ONDERDENDAM LAAT ZICH NIET UIT HET VELD SLAAN

SUBSIDIES

CONTACTINFORMATIE

WAT IS HET VERSCHIL TUSSEN VERSTERKEN EN SCHADEHERSTEL?

Het zijn twee hele verschillende dingen: schadeherstel of het versterken van een gebouw.

Bij **schadeherstel** gaat het om reparatie van aardbevings schade. Denk bijvoorbeeld aan een scheur in een muur of aan afwatering die niet goed meer aansluit.

Bij het **versterken** van een gebouw wordt de constructie van het pand aangepast, zodat het gebouw veiliger wordt. Denk aan het verstevigen van de verbinding tussen vloeren en wanden. Ook na het versterken kan er nog steeds schade ontstaan door een aardbeving, maar de kans op instorten is veel kleiner. De veiligheid van het gebouw is dus veel groter.

WAT BETEKENT 'VERSTERKINGSOPGAVE'?

In het hele aardbevingsgebied staan 22.000 woningen en 1500 andere gebouwen. Het karwei om deze te inspecteren en veiliger te maken tegen aardbevingen, heet versterkingsopgave. De NCG coördineert dit. Vanwege de omvang van dit karwei, richt NCG zich eerst op het kerngebied van de aardbevingen (de 'contour') en op de meest kwetsbare gebouwen. Eemsmond ligt (deels) binnen de contour. Bedum, De Marne en Winsum niet. Wel gebeurt er in alle vier gemeenten steeds meer om de leefbaarheid te vergroten.

WAT IS LEEFBAARHEID?

Om Groningen er bovenop te krijgen, kijken we niet alleen naar stenen. We willen hier goed kunnen leven. Dat vraagt om goede voorzieningen, zoals scholen, snel internet, winkels, groen, recreatie, duurzame energie etc. Hoe beter de voorzieningen, hoe groter de leefbaarheid.

WAT HOUDT AARDBEVINGS- BESTENDIG IN?

Uw huis of pand is zo gebouwd of aangepast, dat u het bij een aardbeving van 5.0 op de schaal van Richter veilig kunt verlaten. Aardbevingsbestendig betekent dus niet dat uw huis schadevrij blijft bij een zware beving, maar dat u zelf zonder kleerscheuren uit uw huis kunt stappen.

DE GASWINNING STOPT = EINDE VERSTERKINGSOPGAVE?

Dit jaar volgen de ontwikkelingen elkaar snel op. Eerst was er weer een grote beving. En toen besloot minister Wiebes dat de gaskraan in 2030 helemaal dicht moet. Daarna werd een deel van de versterkingsplannen gepauzeerd. De vraag is wat dit allemaal gaat betekenen voor het herstel van onze regio. In deze krant vindt u daarop geen antwoord. Daarvoor kunt u het beste het nieuws volgen. Onze burgemeesters doen in elk geval hun best om er voor u als inwoner het beste uit te slepen. Dat ons Groningen recht heeft op ruimhartig herstel, staat als een paal boven water.

WAAROM DEZE KRANT?

Eenvoudig: omdat u erom gevraagd heeft. Of misschien waren het uw burens of kennissen wel. Feit is, dat mensen met vragen over de versterkingsopgave zitten. En vinden dat zij te weinig informatie krijgen over wat er in onze regio gebeurt en wat de gemeente nou eigenlijk voor haar inwoners doet. Daarom ligt er nu deze krant. Het is een bewaarkrant: geen nieuws, wel veel handige informatie en wat achtergronden. We hopen dat u er wat aan heeft. Uw reactie is welkom! Stuur een mailtje naar versterken@eemsmond.nl. Achterop deze krant staat nog meer contactinformatie.



MARIJKE VAN BEEK BURGEMEESTER VAN EEMSMOND

Wat zou u de nieuwe burgemeester van Het Hogeland willen meegeven voor de toekomst?

Allereerst mijn felicitaties dat hij of zij burgemeester mag zijn van zo'n prachtige gemeente. Het Hogeland is het land van Ede Staal: 'Het is de lucht achter Oethoezen...'

Deze gemeente:

- is wereldspeler op agrarisch gebied
- heeft goede voorzieningen (scholen, zorg, sport)
- heeft veel cultureel erfgoed ('het zijn de kerken, het zijn de borgen')
- is onderdeel van de economische kernzone van onze provincie (Eemshaven/ Lauwersoog)
- heeft levendige dorpen waar het borrelt en bruist van activiteiten georganiseerd door vrijwilligers
- heeft een uitgebreid, sterk midden- en kleinbedrijf
- is aantrekkelijk voor toeristen (Lauwersoog/ Werelderfgoed)

Ik wil de nieuwe burgemeester graag meegeven in te zetten op het behoud hiervan. Zet in op een vitale plattelandsgemeente waar je goed kan wonen, werken en recreëren. En op de onder druk staande woon- en leefbaarheid in ons gebied. Werk samen met inwoners verder aan de gebiedsvisies.

Zet in op duurzame ontwikkelingen (zonneparken, windenergie) en laat inwoners meegenieten van de opbrengsten. Zet in op verdere economische ontwikkeling en laat inwoners meeprofiteren van bijvoorbeeld de extra banen die dat oplevert. Daar heeft het gebied recht op.

Maak gebruik van de kracht van ondernemers en inwoners, die volop in onze gemeente aanwezig is. Heb tegelijk oog en oor voor de minder krachtige mensen, die daardoor steun nodig hebben van de gemeente.

Ik zou nog veel meer kunnen noemen, maar het is straks aan de nieuwe burgemeester om samen met gemeenteraad en wethouders, vorm en inhoud te geven aan het besturen van de nieuwe gemeente. Ik wens de nieuwe burgemeester heel veel succes en vooral ook veel liefde toe voor deze prachtige gemeente Het Hogeland!

Ik werd geraakt door...

...inwoners die aangaven dat zij zich gevangene voelen van hun huis! Niet weg kunnen terwijl zij zich niet meer veilig voelen, niet weg kunnen terwijl iemand ergens anders een baan heeft gevonden, niet weg kunnen terwijl ze te oud zijn om in een groot huis met een bovenverdieping te kunnen wonen, enz. enz.

Door die uitspraken ben ik me blijven inzetten voor een uitkoop/garantie-regeling. Aan de ene kant om inwoners te ontzorgen. En ook om mensen die hier graag willen komen wonen, te steunen in hun beslissing om een huis te kopen in onze prachtige regio.



"ZET IN OP DUURZAME ONTWIKKELINGEN (ZONNEPARKEN, WINDENERGIE) EN LAAT INWONERS MEEGENIETEN VAN DE OPBRENGSTEN."

HEEFT U EEN EIGEN BEDRIJF?

Net als bewoners hebben ook bedrijven te maken met de gevolgen van bodembeweging door de gaswinning. In de praktijk lopen ondernemers tegen andere problemen aan dan bewoners. Denk bijvoorbeeld aan een haperende bedrijfsvoering en omzetschade. En aan vragen over financiële aansprakelijkheid,

verantwoordelijkheid richting medewerkers, waardering van bedrijfsvastgoed en investeringsvraagstukken.

Voor vragen over dit soort zaken kunt u als ondernemer terecht bij het adviespunt voor bedrijven van NCG, het Bedrijven Adviespunt Bodembeweging. Ondernemersadviseur Willem Oldejans komt graag bij u langs, om u te adviseren en samen te zoeken naar oplossingen. Willem Oldejans is op woensdagochtend (in de oneven weken) aanwezig op het NCG Versterkingspunt Eemsmond aan de Hoofdstraat Oost 24 in Uithuizen.

Contactgegevens

ondernemersadviseur

Willem Oldejans

Telefoon: 088 - 041 4500

(ma. t/m do. van 09:00 uur tot 16:30 uur).

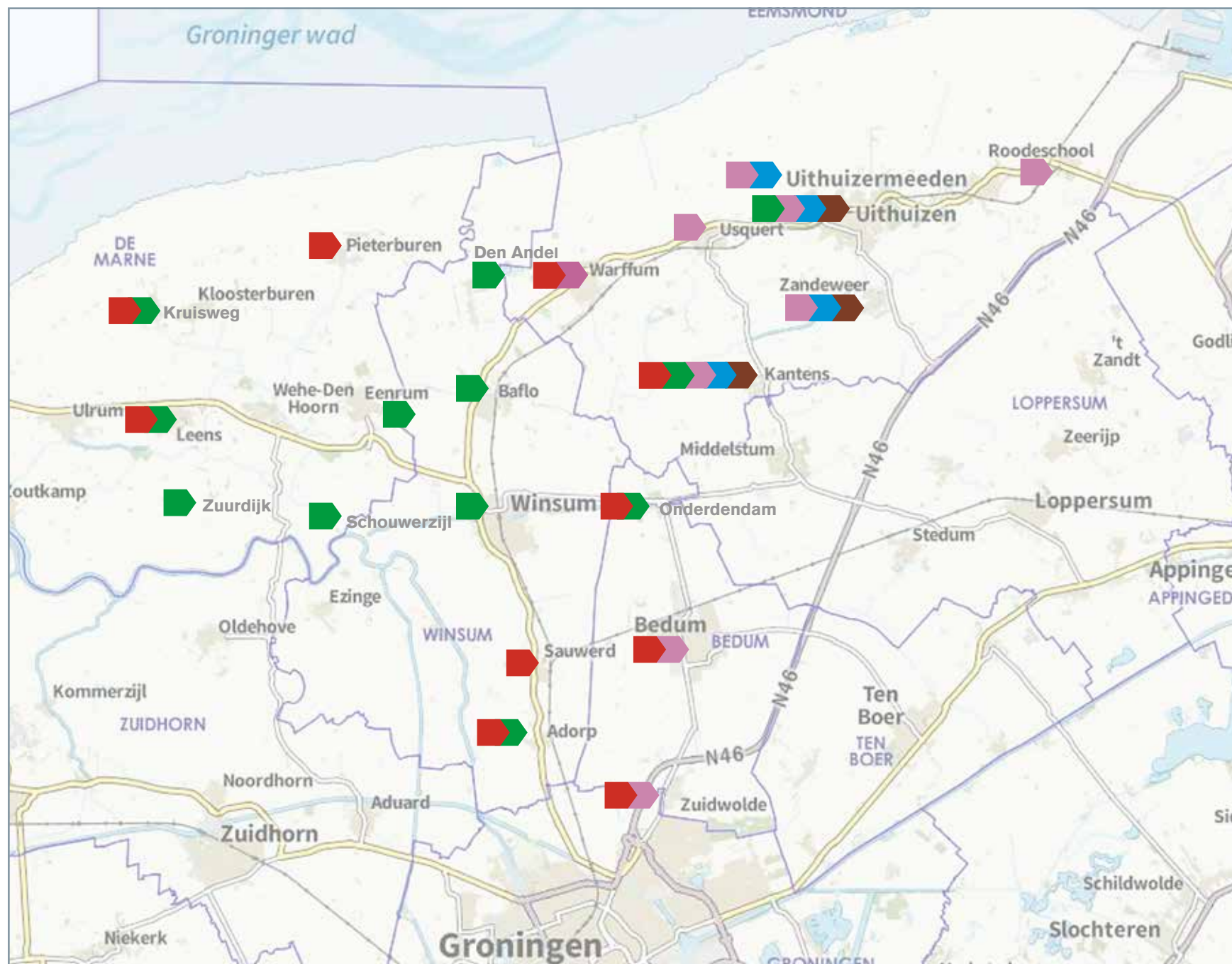
E-mail: bab@nationaalcoordinatorgroningen.nl

Kansen en regelingen voor ondernemers

Kijk op www.nationaalcoordinatorgroningen.nl/bedrijven voor informatie over werkgelegenheid, economie, regelingen voor ondernemers en financieel advies.



WAAR GEBEURT WAT OP HET TOEKOMSTIGE HOGELAND?



In Bedum, De Marne, Winsum en Eemsmond gebeurt van alles om onze regio vooruit te helpen. Dit overzicht geeft een idee van de verschillende thema's die spelen in ons gebied. Het kan best zijn dat u iets mist op de kaart, want er gebeurt veel en er komen steeds nieuwe dingen bij.

Veel projecten die zich richten op het verbeteren van de leefbaarheid en op duurzaamheid, zijn door inwoners zelf opgepakt. Soms met steun vanuit de gemeente of andere organisaties.

Voorbeelden van projecten zien?
Kijk eens op www.kansrijkgroningen.nl

LEGENDA

- **Leefbaarheid**
In alle vier de gemeenten lopen initiatieven om met meer plezier te wonen en te leven.
- **Duurzaamheid**
In alle vier de gemeenten lopen initiatieven op het gebied van duurzaamheid, zoals het aanbrengen van zonnepanelen, windenergie of bijvoorbeeld het groener maken van een dorp.
- **Scholen**
In Bedum en Eemsmond is er een zogenaamd scholenprogramma om scholen aardbevingsbestendig te maken. Soms is sprake van nieuwbouw. Meer weten? Lees het artikel op p.7.
- **Versterkte woningen**
Hier is een of meer pand(en) versterkt, door NCG of door NAM in een ander programma. Alleen in de gemeente Eemsmond worden huizen versterkt. Tot nog toe gaat het om kleine aantallen.
- **Geïnspecteerde woningen**
Hier heeft de NCG woninginspecties gedaan of gepland, om te bekijken of panden veilig genoeg zijn bij een aardbeving. Alleen in Eemsmond is in 2016 gestart met het inspecteren en versterken van woningen. De andere drie gemeenten vallen buiten het door de NCG aangewezen risicogebied (ook wel: contour). Huizen kwamen daar niet in aanmerking voor inspectie.



Yvonne Schippers en Jitse Knoops
van GGD Groningen

Herkent u zich in meerdere van onderstaande signalen? Vraag dan hulp of ondersteuning.

- U gedraagt zich heel anders dan voor de aardbevingen
- U bent niet in staat te werken
- U bent niet in staat voor de kinderen te zorgen
- U bent niet in staat het huishouden te doen
- U bent erg gespannen en prikkelbaar
- U slaapt slecht of heeft nachtmerries
- U gebruikt drugs of drinkt te veel
- U beleeft nergens meer plezier aan
- Uw relaties met uw partner, vrienden en familie staan onder druk sinds de aardbevingen.

Omgaan met stress door aardbevingen

Het is normaal als u na een beving een tijdlang wat meer op scherp staat. De meeste mensen zijn binnen een paar dagen weer in hun gewone doen. Bij anderen duurt het langer. Dit verschilt per persoon en per situatie. Soms heeft u dan hulp nodig van familie en vrienden. Ook de huisarts kan u helpen.

Wat kan ik zelf doen?

Om gezond met stress om te gaan, kunt u een aantal dingen zelf doen. Een vaste dagelijkse routine, met af en toe ruimte voor wat afleiding, kan u hierbij helpen. Net als voldoende rust en ontspanning. Bereid u samen met uw gezin voor op een eventuele noodsituatie, dat geeft rust. Spreek af hoe u onderling contact onderhoudt als niet iedereen thuis is. Zijn er in uw omgeving mensen die extra hulp nodig hebben tijdens een noodsituatie? Maak afspraken met hen. Zorg ervoor dat er een noodpakket in huis is (www.denkvooruit.nl/noodpakket).

Bron: folder "Kop d'r veur | Gezond omgaan met spanningen bij aardbevingen" | GGD Groningen | juli 2016

HOE GA JE OM MET AARDBEVINGSSTRESS?

GGD Groningen maakt zich grote zorgen om het welzijn van inwoners in de aardbevingsregio. Hoewel ze de oorzaken niet weg kan nemen, wil de GGD uitzoeken hoe zij kan bijdragen om gezondheidsklachten tegen te gaan. Yvonne Schippers (projectleider aardbevingen GGD Groningen) en Jitse Knoop (communicatieadviseur GGD Groningen) lichten dit toe.

Gezondheidsklachten kinderen en volwassenen

Yvonne Schippers: "We werken al een tijd in het aardbevingsgebied. Via bijvoorbeeld consultatiebureaus en scholen, horen we steeds meer dat zowel kinderen als volwassenen gezondheidsklachten hebben vanwege de aardbevingsproblemen. In 2014 ontwikkelden we de folder Kop d'r veur, met tips over omgaan met aardbevingsstress." Jitse Knoop: "We vragen ons af of we nog meer voor mensen kunnen doen. Gelukkig

Ging het eerst alleen over stenen, afgelopen jaar groeide de aandacht voor de mensen die hier wonen en de zorgen die er leven. As Grunnegers binnen wie nait zo rejoal mit emoties. Toch hebben veel mensen last van stress, omdat ze wonen in aardbevingsgebied. Het onderzoek van Gronings Perspectief toonde dat keihard aan. Een goeie zaak. Als beter zichtbaar is dat we last hebben van dit hoofdpijndossier, ontstaan nieuwe initiatieven die ons mogelijk kunnen helpen. Niet met geld of stenen, maar door een steun in de rug, want het scheelt al wat als je je verhaal ergens kwijt kunt. Of als je weet wat je kan doen zodat de stress je minder in zijn greep heeft.

Daar willen we meer aandacht voor. Dat doen GGD-medewerkers niet alleen vanachter het bureau. We luisteren naar de verhalen van inwoners en hulpverleners en gaan hiermee aan de slag. Denk bijvoorbeeld aan het organiseren van een bijeenkomst in het dorps huis, over omgaan met stress.

Stress verminderen

Grote stress kan leiden tot gezondheidsklachten. Langdurige stress kan zelfs blijvende gezondheidsklachten geven. Als je weet wat het is en wanneer het te veel is, kun je ingrijpen. Goed omgaan met stress kan ergere vormen voorkomen."

Yvonne: "Het wegnemen van de oorzaken zou natuurlijk de beste oplossing zijn, maar dat kunnen wij jammer genoeg niet. Op politieke beslissingen, het afhandelen van de schades en de onzekerheid hebben we

"HET GING TOT NU TOE VOORAL OVER STENEN. HOOFD EN HART BLEVEN ONDERBELICHT. DAAR WILLEN WE MEER AANDACHT VOOR"

gebeurt er in de regio al veel om mensen op de een of andere manier te steunen. Maar deze lokale initiatieven zijn vaak niet met elkaar verbonden."

"Waarschijnlijk kunnen we betere hulp bieden als we samenwerken," aldus Yvonne, "we proberen daarom in kaart te brengen welk aanbod er is en brengen deze initiatieven met elkaar in contact. Dit doen we samen met bijvoorbeeld zorg- en welzijnsorganisaties en gemeenten."

Luisteren naar inwoners

Jitse: "Het ging tot nu toe vooral over stenen. Hoofd en hart bleven onderbelicht.

geen invloed. We hopen mensen daarom op een andere manier te steunen, als ze daar behoefte aan hebben."

Behoeft aan steun of advies?

Maakt u zich zorgen over uw gezondheid vanwege aardbevingsstress? Of over dat van uw kind of van iemand in uw omgeving?

Neem gerust contact op met GGD Groningen telefoon: **050 367 40 00**. WhatsAppen kan ook! Nummer: **06 10 565 212**. Wij zijn bereikbaar op werkdagen tussen 9:00 en 17:00 uur.

WAAR KAN IK TERECHT?

Onderstaand een kleine greep uit organisaties waar u uw verhaal kwijt kunt of terecht kan voor professioneel advies.

LUISTEREND OOR

- **Stut & Steun**
Bewoners steunpunt, opgericht door de Groninger Bodem Beweging en het Groninger Gasberaad. U kunt hier terecht voor een luisterend oor en ondersteuning bij o.a. problemen met afhandeling van aardbevingsschade en het inspecteren en versterken van uw woning.
Bel 050 - 211 2044 of ga naar www.stutensteun.nl
- **Platform Kerk en Aardbeving**
Platform van kerken in en rondom het aardbevingsgebied. U kunt hier terecht voor een luisterend oor.
Contact opnemen via de website www.kerkenaardbeving.nl
- **Vangnet Bijzondere Situaties**
Soms is er meer aan de hand dan alleen aardbevingsschade. Denk aan medische, psychische of sociale problemen. Het Vangnet biedt een extra steun in de rug, van praktische hulp tot financiële ondersteuning. Aanmelding verloopt via burgemeester, Onafhankelijke raadsman of NCG. Kijk op www.vangnetbijzondersituaties.nl voor informatie.
- **Mensenwerk Hogeland**
Voor vragen over welzijn, voor individuele ondersteuning, maatschappelijk werk en voor jeugd en jongeren. Wij hebben inloopsprekuren in Bedum, Uithuizen, Winsum en Leens. Bel voor informatie 0595 - 745 090 of mail naar info@mensenwerkhogeland.nl
- **'s Avonds of in het weekend**
Heeft u buiten kantoortijden behoefte aan een luisterend oor? Bel met de landelijke luisterlijn van Sensor via 050 - 525 0000.

HULP VOOR KINDEREN

- **Kinderombudsvrouw**
Maakt u zich zorgen om uw kind, omdat u in aardbevingsgebied woont? De Kinderombudsvrouw komt op voor de rechten van kinderen. U kunt elke doordeweekse

middag bellen: 0800 - 876 5432. Of mail ombudswerk@dekinderombudsman.nl

- **Aardbevingwijzer voor kinderen**
Ook veel kinderen houden zich helaas bezig met de aardbevingen. Veiligheidsregio Groningen heeft speciaal voor hen een website ingericht. Met informatie over wat te doen bij een aardbeving en met weetjes over gaswinning, aardbevingsbestendig bouwen en aardbevingen wereldwijd.
Kijk op www.aardbevingenwijzer.nl of bel voor meer informatie 088 - 162 5000.

SCHADE, INSPECTIE & VERSTERKING

- **Tijdelijke Commissie Mijnbouwschade Groningen (TCMG)**
Heeft u schade aan uw woning of bedrijfspand door de aardbevingen?
Bel TCMG: 088 - 444 4111 (dagelijks van 8.00 uur tot 20.00 uur) of meldt het via de website www.schadedoormijnbouw.nl.
Binnenlopen tijdens kantooruren mag ook: Cascadeplein 10 in Groningen.
- **Versterkingspunt Eemsmond**
Heeft u als bewoner of ondernemer vragen over inspecties en versterking? Het Versterkingspunt van de NCG is gevestigd aan Hoofdstraat-Oost 24 in Uithuizen (tegenover de HEMA). Inloop op maandag en donderdag na 13.00 uur. Een afspraak maken op een andere dag kan ook.
Bel 088 - 041 4468 of stuur een mailtje naar info@versterkingspunteemsmond.nl.

KLACHTEN OVER SCHADEAFHANDELING

- **Onafhankelijke raadsman**
Heeft u een klacht over de afhandeling van uw schade door CVW, NAM of TCMG? De Onafhankelijke raadsman bekijkt uw klacht en probeert te bemiddelen. Ook klachten over bouwkundige versterking kunt u hier kwijt. Bel 088 - 223 4455 (elke dag, op vrijdag alleen 's ochtends) of stuur een mail naar info@onafhankelijkeraadman.nl. Kijk op de website voor informatie over de inloopsprekuren.
- **Technische Commissie Bodembeweging (TCBB)**
Bent u het niet eens met de afhandeling van uw schadeclaim? Dan kunt u bij de

onafhankelijke TCBB terecht. Deze onderzoekt of de schade aan uw pand is ontstaan door de gaswinning.
Bel 088 - 042 5718 (ma/di/do/vr van 9.00 uur - 17.00 uur) of bezoek de website www.tcbb.nl voor meer informatie.

WAT TE DOEN BIJ EEN AARDBEVING?

- **Veiligheidsregio Groningen**
Veiligheidsregio Groningen geeft praktische informatie waar u wat aan kunt hebben. Hoe kunt u zich voorbereiden op een aardbeving, wat te doen tijdens en na een beving? En hoe zijn de veiligheidsdiensten eigenlijk voorbereid? Kijk op www.risicowijzergroningen.nl/risico-s/aardbeving
U kunt de risicowijzer ook op papier krijgen. Bel 088 - 162 5000.

Hoe bereid ik me voor op een aardbeving?

We moeten realistisch zijn. Zeerijp was mogelijk niet de laatste grote beving. Hoe kunt u zich voorbereiden op een aardbeving en wat te doen tijdens een beving?

- Controleer de staat van de schoorsteen.
- Kijk of de dakpannen recht en goed vast liggen.
- Zorg dat kasten zijn vastgemaakt aan de wand, zodat ze niet om kunnen vallen.
- Check of waardevolle en zware objecten zoals klokken en vazen stevig staan.
- Controleer of hangende voorwerpen (zoals lampen en schilderijen) goed zijn vastgemaakt.
- Zorg voor een zaklamp voor het geval de stroom uitvalt (onderdeel noodpakket).

Wat kan ik doen tijdens een aardbeving?

- Blijf uit de buurt van ramen, spiegels en buitenmuren.
- Bescherm indien nodig je hoofd door deze af te schermen met je armen.
- Ben je buiten? Blijf dan uit de buurt van gebouwen met glas of dakpannen (deze kunnen naar beneden komen).

Bron: Veiligheidsregio Groningen. Bezoek de website voor aanvullende informatie <https://www.risicowijzergroningen.nl/risico-s/aardbeving>



ERICA VAN LENTE BURGEMEESTER VAN BEDUM



Sinds ik vorig jaar als waarnemend burgemeester begon, ben ik volop bezig met het aardbevingsdossier. Hoewel we in de stad wonen, hebben we ook te maken met (kleine) schade aan ons huis. Daardoor maakte ik kennis met de afhandeling van schade. Dit motiveerde me in mijn werk voor Bedum.

Wat viel u het meest op aan de aardbevingsproblematiek?

Ik ben geschrokken van het menselijke leed. Vrijwel direct na mijn aantreden verdiepte ik me in de mensen achter 'moeilijke' dossiers. Daar zit veel moedeloosheid, emotie en frustratie. Het gaat vaak vooral over gevoelens van onrecht en onmacht. Het merkwaardige is dat we als gemeente maar moeilijk zicht krijgen op de gevallen die spelen. We hebben geen inzage in de dossiers. Ik pleit er voor om dat op de een of andere manier te veranderen.

Als gemeente staan we het dichtst bij onze inwoners. We hebben bovendien taken op het gebied van zorg en welzijn. Uit de onderzoeken van professor Postmes van de RuG blijkt hoeveel Groningers lijden onder de gaswinning en dat zij gevoelens van stress en onveiligheid hebben. In Bedum en ook in de rest van Het Hogeland is dat het geval. Ik vind dat we er als gemeente moeten zijn voor onze inwoners. En hoewel we geen

ijzer met handen kunnen breken, kunnen we misschien als smeeroilie fungeren om organisaties en instanties in beweging krijgen op dossiers die zijn vastgelopen. En daarmee eindelijk recht doen aan de belangen van de gedupeerden.

Zijn er lichtpuntjes?

Ik zie erg veel veerkracht en optimisme in de samenleving. In de gemeente Bedum is Onderdendam een voorbeeld van hoe kansen kunnen worden opgepakt en benut (zie artikel op p. 11 in deze krant, red.). Maar het speelt overal in de regio. Groningers gaan niet bij de pakken neerzitten. Die stropen de mouwen op en pakken aan. 'Nait soezen moar doun'. Er liggen kansen. Voor ondernemers. Voor dorpsgemeenschappen. Innovatie en duurzaamheid zijn daarin leidend. Ook dat zien we nu al. We moeten deze situatie aangrijpen om economisch en op de terreinen van energie en leefbaarheid stappen te zetten.

"GRONINGERS GAAN NIET BIJ DE PAKKEN NEERZITTEN. DIE STROPEN DE MOUWEN OP EN PAKKEN AAN. 'NAIT SOEZEN MOAR DOUN'."

Eerste aardbevingsbestendige school in Bedum De Horizon



VEILIGE EN MODERNE SCHOLEN IN BEDUM EN EEMSMOND

Scholen moeten een veilige en zorgeloze plek bieden aan onze kinderen.

Het scholenprogramma is bedoeld om scholen aardbevingsbestendig te maken.

Daarnaast is het een kans om wat extra's te doen, zodat de scholen lang meegaan en ook in de toekomst aantrekkelijk zijn voor nieuwe leerlingen.

Bedum loopt voorop als het om aardbevingsbestendige scholen gaat. Eind 2015 ging men van start. Het gaat om vier basisscholen in Bedum en één in Zuidwolde. Die laatste school, ('t Groenland) ontstond na samenvoeging van de openbare en de protestants christelijke school in het dorp onder de rook van Groningen.

Onderwijswethouder Menne van Dijk over de operatie: "Ouders, leerkrachten en natuurlijk de kinderen hebben recht op een veilige schoolomgeving. Daar waren zorgen over. In nauwe samenwerking met de NCG, NAM, CVW, de schoolbesturen en andere betrokkenen is het programma tot stand gekomen. Uitgangspunt was: aardbevingsbestendige scholen binnen drie jaar. Dat redden we in Bedum bijna."

Eerste aardbevingsbestendige scholen klaar

Begin 2018 openden GBS De Horizon en RKBS St. Walfridusschool de vernieuwde poorten. Onderwijsminister Arie Slob kwam er speciaal voor naar het dorp. De Horizon is helemaal nieuw gebouwd. De St. Walfridusschool is deels versterkt en heeft aan de achterkant van het historische pand nieuwbouw gekregen. Begin juni werd in de gemeente Eemsmond ook het startschot gegeven voor het scholenprogramma.

Veiliger, energiezuinig en modern

Onderwijswethouder Harald Bouman: "Als we toch aan de slag gaan met de scholen, dan willen we meteen de gebouwen verbeteren. Moderne lesmethoden vragen om een andere leeromgeving. Denk aan het inbouwen van technologie, voor het werken met een digibord of i-pads. En we willen



Binnenkort start de bouw van 't Groenland in Zuidwolde

duurzame gebouwen, die energiezuinig zijn. De plannen om te moderniseren waren er al, maar zijn nu in een stroomversnelling geraakt. Het is ontzettend zuur dat de gaswinning de oorzaak is van deze hele operatie. Aan de andere kant hebben we straks niet alleen bevingsbestendige scholen, maar ook scholen waar we de komende jaren mee vooruit kunnen. Dat is fijn voor onze kinderen en ook voor de leefbaarheid van onze dorpen."

Vooruitblik

De openbare Togtemaarschool en CBS De Regenboog in Bedum wachten nog op versterking. De openbare school krijgt een nieuw gebouw en De Regenboog, een rijksmonument, wordt deels versterkt en deels nieuw gebouwd. Beide scholen moeten in 2019 klaar zijn. Dat geldt ook voor de nieuwe school in Zuidwolde. De bouw daarvan start binnenkort.

De precieze planning voor de 12 scholen in Eemsmond, krijgt gaandeweg vorm. Voor elke school komt er een plan dat past binnen de gemaakte afspraken tussen schoolbesturen, gemeente en NAM. De Dr. Damschool in Uithuizermeeden komt als eerste aan de beurt. Deze gaat haar vertrouwde plek inruilen voor een nieuw gebouw. Omwonenden krijgen een uitnodiging om hierin mee te kijken.

Hoe gaat het na de herindeling verder met de scholen?

Ter voorbereiding op de nieuwe gemeente Het Hogeland, trekken Bedum en Eemsmond al samen op in het scholenprogramma. Zodat het werk aan de scholen gewoon door kan gaan, ook na 1 januari. Winsum en De Marne hebben geen scholenprogramma, omdat zij verder van het kerngebied van de aardbevingen af liggen.



RINUS MICHELS BURGEMEESTER VAN WINSUM

Wat wilt u de nieuwe burgemeester van Het Hogeland meegeven voor de toekomst?

Ik hoop dat de burgemeester van de nieuwe gemeente oog blijft houden voor de gevolgen van de bevingen voor de inwoners in het héle gebied. Dus niet alleen waar een versterkingsopgave ligt. Na de grote beving van 2012, die ook veel schade veroorzaakte aan woningen en panden in de gemeente Winsum, was er de afgelopen jaren een 'relatieve rust' wat betreft de gevolgen van de laatste bevingen. Het gevoel van onzekerheid is echter niet verdwenen. Winsum ligt buiten de zogenaamde contourenlijn. Daardoor schatten deskundigen het risico op een onveilige situatie in als minimaal. Maar ook daar waar het rustig lijkt, heeft elke beving een sluipende invloed op het welbevinden van mensen. Het risico op schade, de onzekerheid en de stress blijven aanwezig. Dat mag niet worden onderschat.

Van bedreiging naar kans

Hoe gek het misschien ook klinkt, door de aardbevingsproblematiek ontstaan soms nieuwe mogelijkheden. Zoals de compensatieregeling voor energiebesparende maatregelen en de leefbaarheidssubsidies



waar veel getroffen inwoners gebruik van maken. Een mooi voorbeeld is de dorpsgemeenschap in Sauwerd, die hard heeft gewerkt aan de verbetering van de lokale leefbaarheid. De buurtsuper dreigde te verdwijnen, maar werd overgenomen door de bewonersco peratie. Het pand is grondig  n duurzaam opgeknapt. Dankzij de inzet van een groep vrijwilligers wordt deze winkel draaiende gehouden. Ook is De Dorpswinkel een belangrijke ontmoetingsplek voor de dorpingen. Het heeft de inwoners dichter bij elkaar gebracht. Door met elkaar de schouders eronder te zetten, hebben ze in Sauwerd laten zien dat je als kleine samenleving veel kunt bereiken. Het is hen gelukt om gezamenlijk iets positiefs te maken vanuit de dreigende aardbevingsproblematiek.

"OOK DAAR WAAR HET RUSTIG LIJKT, HEEFT ELKE BEVING EEN SLUIPENDE INVLOED OP HET WELBEVINDEN VAN MENSEN"

WIE DOET WAT?

'Aardbevingen' en alles wat daarmee te maken heeft, is een groot onderwerp. Het is ook niet niks, want het heeft effect op ons hele leven hier. Doordat het zo'n groot onderwerp is, zijn er verschillende overheden bij betrokken. Ieder heeft zijn eigen werkgebied en vaak een eigen potje met geld. Dat maakt het niet gemakkelijker. Wie doet nu eigenlijk wat? En wat doen ze voor u?

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK)

Bepaalt hoeveel gas er uit de grond gehaald mag worden en bedenkt de regels over het omgaan met de gevolgen daarvan.

Nationaal Coördinator Groningen (NCG)

Heeft de regie op de versterkingsoperatie. Onderzoekt de veiligheid van woningen en andere gebouwen. En geeft een versterkingsadvies als een pand niet goed tegen een aardbeving kan. De NCG is een samenwerking van tien Groninger gemeenten in het aardbevingsgebied, de provincie Groningen en de Rijksoverheid.

Centrum Veilig Wonen (CVW)

Het CVW voert de daadwerkelijke inspecties en versterkingen uit, onder regie van de NCG. Tot afgelopen 19 maart hield het CVW zich ook bezig met schadeherstel. Voor het melden van schade aan uw woning kunt u voortaan terecht bij het TCMG (zie p.5)

Provincie Groningen

De Provincie is de brug tussen het Rijk en de gemeenten. De meeste regels voor gemeenten, bewoners en bedrijven komen vanuit de Provincie. Je kunt er ook terecht voor allerlei subsidies (zie bij Subsidies achter op deze krant).

De gemeenten

De gemeenten willen dat er zo goed mogelijk aan u, als inwoner, wordt gedacht. Zij proberen daarom invloed uit te oefenen aan de verschillende overlegtafels (waar de hierboven genoemde organisaties ook een plaats hebben). Daarnaast willen de gemeenten u zo goed mogelijk helpen met informatie. Zodat u weet waar u aan toe bent, maar ook dat u weet waar u terecht kunt met vragen en wensen.

Naast de overheden, zijn er natuurlijk nog veel meer organisaties betrokken bij dit onderwerp. De gemeente Loppersum heeft ze overzichtelijk op een rij gezet. Kijk op www.loppersumversterkt.nl.



WINSUM BOUWT GASLOOS, DUURZAAM ÉN AARDBEVINGSBESTENDIG

Ook inwoners van de gemeente

Winsum hebben aardbevingsschade aan hun huizen. Toch is er voor Winsum geen versterkingsopgave, omdat zij niet in het daarvoor door de NCG aangewezen kerngebied (of contour) ligt. Winsum wil echter wel iets voor haar inwoners doen. De bouw van de nieuwe wijk Munster is daar een mooi voorbeeld van. In deze duurzame, waterrijke en groene wijk komen straks 150 woningen zonder gasaansluiting. Waar andere gemeenten al gasloos bouwen, gaat Winsum met de wijk Munster een stap verder.



Impressie van de nieuwe wijk Munster. De voorbereidingen zijn gestart.

“We willen vernieuwen, duurzaam én gasloos bouwen, aldus Bert Westerink (wethouder). De combinatie van gasloos, nul op de meter én het gebruik van duurzame materialen (voor aardbevingsbestendige bouw) gaat wel een stap verder. In die zin is Winsum uniek en een voorbeeld voor andere gemeenten. En hopelijk ook uitnodigend voor gemeenten die nieuwbouwprojecten gepland hebben.”

Munster richt zich dus op de dag van morgen. Omdat gas eindig is, worden er geen gasaansluitingen meer aangelegd. Verwarming komt straks van duurzame bronnen. Fase 1 van het Munster-project bestaat uit 50 woningen, die een all-electric uitvoering krijgen. Duurzame stroom neemt dan de plek in van gas, voor het verwarmen van de huizen. Bijvoorbeeld met behulp van warmtepompen in combinatie met zonnepanelen. Voor de volgende fases onderzoekt de gemeente de mogelijkheden van een

collectief warmtenet als duurzame energiebron. Ook op het gebied van bouwen en leven investeert Winsum in duurzame oplossingen voor Munster.

Stevig gebouwd

Winsum vindt het belangrijk dat nieuwbouw aardbevingsbestendig is. Daarvoor moet het voldoen aan de daarvoor ontwikkelde norm. Deze norm heet de Nederlandse Praktijkrichtlijn (NPR). Deze richtlijn heeft als doel om bestaande en nieuwe gebouwen robuuster te maken tegen aardbevingen. De woningen in Munster zijn straks aardbevingsbestendig.

Op dit moment legt men de laatste hand aan het bouwrijp maken van Munster fase 1. De nodige kabels en leidingen liggen ruim voor de zomervakantie in de grond. De voorbereidingen voor de ontwikkeling van Munster fase 2 en 3 zijn ook in gang. Meer weten over gasloos en duurzaam wonen in uw (toekomstige) gemeente? Kijk op www.woneninmunster.nl

SCHRIJF U IN VOOR DE DIGITALE NIEUWSBRIEF!

En blijf op de hoogte van het laatste nieuws over wonen en leven in aardbevingsgebied. Ga naar www.eemsmond.nl/aardbevingen en schrijf u in!

De Eemsmond verbindt verschijnt elke laatste week van de maand, naast de gemeentepagina in de Ommelander Courant

Maar ik woon in Bedum, Winsum of De Marne!

We werken nu al toe naar een nieuwsbrief die voor iedereen in Het Hogeland interessant is. Zodat u ook over nieuws uit uw directe omgeving kunt lezen. Uiteraard krijgt de nieuwsbrief straks een nieuw jasje en een nieuwe naam. Schrijf u alvast in en ontvang de nieuwsbrief nu al.

NIEUWE GEMEENTE HET HOGELAND: EN DAN?

Per 1 januari gaan Bedum, De Marne, Winsum en Eemsmond samen op in Het Hogeland. De aardbevingsproblemen blijven ook dan op onze agenda staan. De nieuwe gemeente krijgt een speciaal team dat zich bezighoudt met de gevolgen van de gaswinning. Maar ook gezondheid, zorg, leefbaarheid en duurzaamheid zijn in dit verband belangrijke thema's, waarin we er voor u als inwoner willen zijn. En waarover we nu al praten met inwoners. Om samen een agenda voor de nabije toekomst te maken (gebiedsagenda).



KOOS WIERSMA, BURGEMEESTER VAN DE MARNE

Hoe ervaart u het burgemeesterschap in deze – voor de provincie Groningen – bijzondere tijd?

Het contact met inwoners is één van de dingen die ik fantastisch vind aan het burgemeesterschap zijn. Soms in een grote groep, maar vaak ook in het voorbijgaan. Bij de bakker of in de supermarkt, even kletsen met de mensen. Vaak in het Gronings, want dat is toch echt de taal van ons gebied, van ons Hogeland. Ik vind het fijn als je zo contact kunt hebben. Veel gesprekken gaan over de problemen als gevolg van de aardbevingen, iets wat veel Groningers bezig houdt. Regelmatig spreek ik mensen die met de gevolgen te maken hebben.

In hoeverre speelt de aardbevingsproblematiek een rol in De Marne?

In dit deel van de toekomstige gemeente Het Hogeland speelt heel erg de vraag of schades aan gebouwen wel of niet veroorzaakt zijn door de aardbevingen. Veel schades zijn erkend en vergoed, maar een groot aantal niet. En dat raakt veel mensen en voelt zeer onrechtvaardig. Ik begrijp dat goed en probeer inwoners te helpen waar ik kan.

Soms lukt het en soms niet. Dat onrechtvaardigheidsgevoel leeft bij mij heel sterk.

Niet alleen gebouwen hebben schade, er ontstaat ook emotionele schade door de onzekerheid of zelfs angst. En daar hoort een zeer ruimhartige benadering in de schadeafhandeling bij naar mijn idee. Daar blijf ik mij voor inzetten. Ik ga graag met mensen in gesprek die tegen zaken aanlopen. Ook in de toekomst: in Het Hogeland moet er aandacht voor de mensen achter de schadegevallen blijven.

Zijn er lichtpuntjes?

Wat ik prachtig vind om te zien is dat inwoners enorm hun schouders eronder zetten om, ondanks deze situatie, te investeren in hun leefomgeving. Veel dorpen werken gezamenlijk aan de verbetering van hun omgeving

(leefbaarheid) of gaan zelf zorgen voor het opwekken van hun energie. Deze energie moeten we vast willen houden en koesteren voor Het Hogeland.



"IN HET HOGELAND MOET ER AANDACHT VOOR DE MENSEN ACHTER DE SCHADEGEVALLEN BLIJVEN"

'T ZYLHOES IN SCHOUWERZIJL: EEN DORPSHUIS MET EEN DUURZAAM DAK

'Elk dorp een duurzaam dak' is bedoeld om dorpen in het gaswinningsgebied te helpen om ontmoetingsplekken toekomstbestendig te maken. 't Zylhoes, het dorps huis van Schouwerzijl, is gehuisvest in een voormalig schoolgebouw uit 1906. 't Zylhoes deed al in 2016 mee aan het programma 'Elk dorp een duurzaam dak' en ontving subsidie. Jan Adriaan Nijboer (voorzitter dorpsvereniging) is trots op het resultaat. Hij geeft graag een inkijkje in hun aanpak.

"Er is erg hard gewerkt met een groepje van acht mensen. Het mooie was dat wij elkaar heel goed aanvulden. Zo had de één veel kennis van hoe je een subsidie aanvraagt en de ander had een goed beeld van de bouwtechnische aanpak die nodig was. Daarnaast zijn wij fantastisch geholpen door Groninger Dorpen. Zij hebben geadviseerd over mogelijke financiering en ook tijdens de uitvoering dachten ze met ons mee."

Van dak tot toilet

In Schouwerzijl is gewerkt aan een duurzaam, geïsoleerd dak, zonnepanelen, muurisolatie, nieuwe beglazing en het aanpassen van de wc's. De verbouwing is eind 2017 succesvol afgerond. "Met elkaar staken we de handen uit de mouwen voor een energieneutraal en toekomstbestendig dorps huis." Naast de subsidie vanuit Kansrijk Groningen heeft de dorpsvereniging ook cofinanciering van het Oranjefonds ontvangen. "Doordat de subsidies in de herfst rond waren moesten wij wachten tot het voorjaar van 2017 voordat wij konden beginnen. De eerste ingreep was namelijk het vernieuwen van het dak. Verder is het redelijk volgens planning verlopen. Heel veel is gedaan door vrijwilligers uit het dorp. Dat heeft ons ruim € 16.000,- bespaard."

Resultaat om trots op te zijn

Het project heeft de inwoners van

Schouwerzijl verder samen gebracht en er heerst een gezamenlijk gevoel van trots over het resultaat. "Wij hebben nu een prachtig dorps huis waar wij nog heel lang mee vooruit kunnen, daarbij is het erg duurzaam. Voorheen moest de verwarming 's middags al aan, als er 's avonds iets te doen was. Nu is het dorps huis in een half uurtje aangenaam warm."

Kans

2018 is het laatste jaar dat je mee kan doen aan 'Elk dorp een duurzaam dak'. Op de vraag of Jan Adriaan nog iets mee wil geven aan andere dorpen zegt hij: "Ik kan het alle dorpen aanraden, want het is een prachtige kans. Als dorp weet je, dat het onderhoud van het dorps huis toch komt. Als je op deze manier kan investeren scheelt dat op termijn enorm veel. Hou wel voldoende rekening met de projectorganisatie zoals het organiseren van de vrijwilligers, het bijhouden van de uren en de administratie die erbij komt kijken. Samen de schouders eronder en je kunt er als dorp weer jaren tegenaan!"

Ondersteuning voor een duurzame ontmoetingsplek in uw dorp?

Heeft u een idee of plan voor de ontmoetingsplek in uw dorp? Of wilt u graag een plan maken en hierbij geholpen worden? Via 'Elk dorp een duurzaam dak' kunt u financiële en andere ondersteuning krijgen. Wilt u weten wat u hiervoor moet doen? Kijk voor meer informatie en inspiratie op www.elkdorpeenduurzaamdak.nl



ONDERDENDAM LAAT ZICH NIET UIT HET VELD SLAAN

GOO Onderdendam! heet het initiatief dat het karakteristieke, met monumenten bezaaide dorp niet alleen aardbevingsbestendig, maar ook duurzaam en klaar voor de toekomst moet maken. De aardbeving bij Huizinge in 2012 vormde daarvoor de opmaat. "Sindsdien zijn er zes werkgroepen ontstaan die zich bezig houden met verschillende facetten van onze toekomst. De basis daarvoor is de dorpsvisie die we, met deskundigen 'van buiten', hebben opgesteld. We waren het bestuurlijke gebakkelei rond de aardbevingen, versterking en dergelijke zat en besloten zelf het heft in handen te nemen", aldus de werkgroep.

Van kerk naar cultureel aanbod

De concrete resultaten tot nu toe? "De oude Gereformeerde kerk aan de Bedumerweg is niet meer als zodanig in gebruik. Het gebouw is nu eigendom van de Stichting Groninger Kerken. Een werkgroep organiseert er verschillende culturele activiteiten. Zo stond de Amsterdamse School-architectuur er onlangs centraal. Bij de kerk komen ook drie appartementen voor bed & breakfast. Voor de monumentale boerderij 'De Haver' aan het Boterdiep is een plan in ontwikkeling. Daarnaast werken we ook heel praktisch: gevaarlijke elementen aan gebouwen, zoals schoorstenen, worden systematisch, straat voor straat, verwijderd en vervangen. Dat beperkt de overlast."

Energiek Onderdendam

En wordt Onderdendam het eerste gasloze dorp in de provincie? "Dat zou zo maar eens kunnen", zegt de werkgroep. "Onder de vlag van 'Energiek Onderdendam' zijn we



Kees Willemen en Dethmer Jonkhoff van Hou Onderdendam Overeind! (HOO!)

"WE WAREN HET BESTUURLIJKE GEBAKKELEI ROND DE AARDBEVINGEN, VERSTERKING EN DERGELIJKE ZAT EN BESLOTEN ZELF HET HEFT IN HANDEN TE NEMEN"

inmiddels zo ver dat we zonnepanelen gaan plaatsen op het dak van het bedrijfspand van het grondbedrijf Beukema in het dorp. Er is voldoende animo onder de inwoners om deel te nemen aan onze energiecoöperatie. We beginnen waarschijnlijk nog voor de zomer. Dat is de eerste stap op weg naar een aardgasloos dorp."

Pronkdorp

Enthousiasme en initiatieven dus. En dat terwijl de grond schudt en bewoners in

onzekerheid leven. "Je kunt woede en frustratie natuurlijk ook omzetten in positieve energie. Precies dát doen we. We willen dat Onderdendam een dorp wordt waar de gemeente Het Hogeland net zo mee pronkt als de gemeente Bedum dat altijd doet naar buiten toe. Een superactief dorp dat steeds meer met nieuwe plannen komt. Een dorp én bewoners die zich door tegenslagen niet uit het veld laten slaan," besluiten de bevlogen Onderdendammers.



SUBSIDIES

LEEFBAARHEID

- ▶ **Een goed idee voor uw dorp of wijk?**
Heeft u een idee waarmee u uw dorp of wijk kunt helpen, maar weet u niet goed hoe dit aan te pakken? U kunt professionele begeleiding krijgen bij het ontwikkelen en uitvoeren van uw idee. Kijk op www.loketleefbaarheid.nl of bel 050 - 305 0211.
- ▶ **Weten welke potjes er zijn waar u wat aan kunt hebben?**
Kansrijk Groningen biedt een verzameling interessante subsidies om leefbaarheid te stimuleren. Denk aan energietransitie, snel internet en duurzame projecten. Verdere informatie: www.kansrijkgroningen.nl.

MONUMENTEN EN ERFGOED

- ▶ **Bent u eigenaar van een monument of karakteristiek pand?**
En heeft u schade vanwege de gaswinning? Sluit u aan bij de Vereniging Groninger Monument Eigenaren. VGME behartigt de belangen van monument-eigenaren. Er is ook een online forum. Kijk op www.groningermonument.nl
- ▶ **Woont u in een rijksmonument?**
De Provincie Groningen biedt financiële ondersteuning voor het onderhoud van rijksmonumenten in aardbevingsgebied. Ga naar www.provinciegroningen.nl/loket/subsidies, kijk onder Cultuur bij RORG
- ▶ **Heeft u een goed idee om een karakteristiek pand een tweede leven geven?**
U kent er vast eentje. Een leegstaand fabriekje, een verlaten kerk of een molen die niet meer gebruikt wordt. Het zijn vaak prachtige oude panden die onze regio zijn karakter geven. Heeft u een mooi idee voor een nieuwe bestemming voor zo'n gebouw, maar weet u niet hoe? Bel met Libau: 050 - 312 6545 of mail naar herbestemming@libau.nl Of kijk op: www.libau.nl/aardbevingen/programma-herbestemming-cultureel-erfgoed/

ENERGIE

- ▶ **Een duurzame ontmoetingsplek in uw dorp?**
Op www.elkdorpeenduurzaamdak.nl vindt u meer informatie.
- ▶ **Uw woning energiezuinig maken?**
Het Energieloket van de Groninger gemeenten geeft gratis en onafhankelijk advies over zonnepanelen, isolatie, subsidie, financiering, bedrijven en meer. Bel: 085 - 049 5700 of ga naar: www.energieloket-groningen.nl
- ▶ **Waardevermeerdering**
U kunt tot maximaal 4000 euro krijgen voor energiebesparende of energie-opwekkende maatregelen. Kijk op www.snn.nl/waardevermeerdering of bel 050 - 522 4924.
- ▶ **Samen met uw burens energie besparen?**
Buurkracht brengt mensen bij elkaar om samen energie te besparen. Dit gebeurt op initiatief van diverse netwerkbedrijven, die eigendom zijn van provincies en gemeenten. Kijk op www.buurkracht.nl of mail: service@buurkracht.nl
- ▶ **Of samen energie opwekken?**
Vraag advies en financiële steun bij Lokale Energie Voorwaarts. Bel 050 - 313 0800 of kijk op www.lokaleenergievoorwaarts.nl/ U vindt hier ook informatie over het programma Lokale Energie Transitie Aardbevingsgebied.

ONDERNEMERS

- ▶ **Proeftuin beginnen?**
Gebruik een praktijksituatie uit uw onderneming om innovatieve oplossingen te testen. Misschien komt u in aanmerking voor de subsidie van Samenwerkingsverband Noord-Nederland. Kijk op www.snn.nl/alle-subsidies/proeftuinen-2018 of bel 050 - 522 4900.
- ▶ **Samen met andere bedrijven bouwen aan innovaties om de regio een impuls te geven?**
Voor meer informatie: www.snn.nl/alle-subsidies/open-innovatie-call of bel 050 - 5224 900.

- ▶ **Bezig met toekomstbestendig bouwen, groene chemie of 5G-internet?**

Economic Board Groningen heeft aantrekkelijke subsidies voor ondernemers uit Noord-Groningen die Groningen willen laten groeien. Bel 050 - 211 1668, mail naar info@ebgn.nl of kijk op www.economicboardgroningen.nl/projecten

SCHRIJF U IN VOOR DE DIGITALE NIEUWSBRIEF!

Elke maand nieuws en lichtpuntjes over wonen en leven in het aardbevingsgebied. (Zie p.9. voor meer informatie.)

Ga naar www.eemsmund.nl/versterken

CONTACTINFORMATIE

Bedum
050 - 301 8911
gemeente@bedum.nl
www.bedum.nl

De Marne
0595 - 575 500
www.demarne.nl/actueel/aardbevingen_en_schademelding

Winsum
0595 - 447 777
gemeente@winsum.nl
www.winsum.nl

Eemsmond
0595 - 437 555
versterken@eemsmund.nl
www.eemsmund.nl/versterken



Colofon

Dit is eenmalige gezamenlijke uitgave van de gemeenten Bedum, De Marne, Winsum en Eemsmond.

Teksten: Mireille Bosma, Paul Kremer, Mascha Elzinga, Minouk Fokkens

Foto's: Annet Eveleens p.1 boven, p.2 onder, p.5, 6, 7, 8, 11 onder, p.10, 11 boven, Jelle Oosterhuis p.8 boven, Koos Boertjens p.2 boven, Esther Hardon p.6 boven, Dorpsvereniging Schouwerzijl p.10 onder.

Grafisch ontwerp: Rita Ottink

Eindredactie: Minouk Fokkens

Druk: De Marne Drukkers

Met speciale dank aan iedereen die heeft meegedacht en meegekeken!

Disclaimer

Deze krant is tot stand gekomen met de beste intenties richting onze inwoners, de ondernemers en onze samenwerkingspartners. De BMW-gemeenten zijn niet aansprakelijk voor eventuele fouten in de informatie. Aan de informatie in deze krant kunnen geen rechten worden ontleend.

